

Волков Д.С.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Черних О.А.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ТА ОСОБИСТІСНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ

Стаття присвячена аналізу психічного здоров'я та особистісних властивостей, зокрема і просоціальної поведінки студентів-психологів. Наведено стислий огляд підходів до вивчення психічного здоров'я. З'ясовано, що психічне здоров'я виявляється на емоційному, інтелектуальному та особистісному рівнях. Встановлено особистісні, об'єктивні фактори та поведінкові вияви, що позначаються на рівні психічного здоров'я.

Висвітлено кореляти психічного здоров'я студентів. Запропоновано визначення психічного здоров'я, яке розглядається як гармонійний повноцінний розвиток і злагоджене функціонування психічних процесів, станів і механізмів психіки. Психічне здоров'я забезпечує відповідний віку рівень адаптації до змін оточуючого середовища та виявляється через адекватність поведінкових виявів.

Дослідження було проведене серед 68 студентів першого та другого року навчання на факультеті Психології та спеціальної освіти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. За результатами дослідження встановлено, що студенти-психологи першого та другого курсу відрізняються за показниками гедоністичного благополуччя, оптимізму, песимізму, альтруїстичної просоціальної поведінки. В результаті проведеного емпіричного дослідження було виявлено, що студенти-психологи першого курсу мають вищі показники за гедоністичним благополуччям, оптимізмом та альтруїстичною просоціальною поведінкою, а студенти-психологи другого курсу характеризуються вищим показником песимізму. Не було встановлено статистично значущих відмінностей між студентами-психологами першого і другого курсу за показниками рельєфу психічного стану. Висунуто припущення, що виявлені відмінності пов'язані з віковими особливостями, особливостями адаптації до навчального процесу та специфікою ціннісно-сислової сфери досліджуваних.

Ключові слова: психічне здоров'я, просоціальна поведінка, студенти-психологи, особистісні властивості, молодь.

Постановка проблеми. Через невизначеність і трансформаційні процеси в Україні, конфлікт на Сході, пандемію, різні стрес-фактори стан психічного здоров'я населення знаходиться під загрозою [2, с. 159]. Проблематика психічного здоров'я не нова, однак особливо актуальним у цей кризовий період стає дослідження психічного здоров'я дітей і молоді. Молодь є тим прошарком населення, який, імовірно, найбільше схильний відчувати на собі непевність майбутнього [6, с. 23]. На стан внутрішнього благополуччя останніх впливає перебіг соціально-психологічної адаптації до нових умов життя і навчання, зокрема і до дистанційного формату навчання під час пандемії, стрес, пов'язаний із сесією. Цьому періоду властиве переживання кризи 17–22 років, яка пов'язана з переходом до учбово-професійної діяльності та питаннями професійного самовизначення у житті.

Для студентів-психологів професійна спрямованість пов'язана з виявом просоціальної поведінки, готовністю співпрацювати та співчувати іншим, виявляти допомогу та підтримку. Просоціальна поведінка майбутнього психолога пов'язана з його особистісними властивостями, орієнтацією на загальнокультурні та моральні цінності. Вона є важливою детермінантою професійної успішності в обраній спеціальності та особистісного зростання [8, с. 35].

Особливості психічного здоров'я та просоціальної поведінки особистості пов'язані з емоційною ефективністю, здатністю до емпатії, саморегуляції, виявленням професійних професіональних мотивів, що позначаються на рівні професійної компетентності особи [7, с. 48]. Відмінності особливостей психічного здоров'я та просоціальної поведінки серед представників

соціономічних професій різних курсів, а саме серед студентів-психологів, не були глибоко досліджені у науковій літературі, тому потребують більш ґрунтовного вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати теоретичного аналізу літературних джерел вказують на те, що поки не існує єдиного визначення психічного здоров'я, що пов'язано із складністю досліджуваного феномену, наявністю різноголосся думок і теоретичних підходів серед науковців, а також із необхідністю розмежування психічного, психологічного та духовного здоров'я, суб'єктивного благополуччя.

Варто зазначити, що певну плутанину в розмежуванні цих понять створює використання поняття “mental health”, що іноді використовується для позначення і психічного, і психологічного здоров'я, рівня функціонування психічних функцій, продуктивності та адаптивності в зарубіжній літературі. Поряд із цим у зарубіжній літературі і практиці поняття “mental health” використовується саме для позначення психічного здоров'я, а “psychological well-being” у такому разі є ідентичним нашому розумінню психологічного здоров'я [4, с. 90; 10, с. 22; 14, с. 178].

Дослідженням розбіжностей психічного та психологічного здоров'я у своїх роботах займалися вчені Л.М. Карамушка, Т.М. Дзюба, Н.Г. Гаранян, Л.В. Засекіна, В.Е. Пахальян, А.Б. Холмогорова. Проблеми психологічного здоров'я досліджені у роботах І.Д. Бежа, О.Г. Гладошук, М.С. Гончаренко, Т.Д. Данчевої, Н.В. Гончаренко, Т.М. Дзюби, Н.В. Жигалкіної, Д.С. Сологуб, С.Д. Максименка, Е.Л. Носенко, В.Г. Пасинок, Є.М. Потапчука, О.Л. Завальнюк, А.Г. Четверик-Бурчак, В.В. Шафранського.

Дослідженню психічного здоров'я студентів приділяли увагу і зарубіжні науковці Т. Wyatt, S.B. Oswald, P. Pedrelli, M. Nyer, A. Yeung та вітчизняні вчені Ю.В. Борець, О.О. Стахова, А.М. Коломієць, Г.Л. Кривошеєва, Ю.В. Драгнев, В.Е. Новікова, І.Г. Мартиненко, Н.В. Самойлова, І.І. Шлімакова та інші.

У роботах українських і російських дослідників приділялася велика увага дослідженню проблем здоров'я. Однак феномен здоров'я більш глибоко та ґрунтовно досліджувався саме з позиції медичного підходу. Так, здебільшого дослідження були присвячені розгляду психічних розладів, хвороби, процесів порушеного психічного функціонування [3, с. 10; 17, с. 300].

Постановка завдання. Мета роботи – теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити осо-

бливості психічного здоров'я та особистісних властивостей студентів-психологів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У широкому сенсі здоров'я вивчають як можливість адаптації організму до нових умов [17, с. 20]. За визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (далі – ВООЗ) психічне здоров'я – це стан благополуччя, за якого особистість може реалізувати власний потенціал, впоратися із життєвими стресами, продуктивно та плідно працювати, роблячи внесок у життя своєї спільноти [18, с. 1].

О.А. Урбановіч наводить такі види здоров'я: психічне (здатність людини до адаптації, одночасного вияву як індивідуалізації, так і соціалізації у суспільстві), фізичне та духовне (релігійність, гармонія, почуття єдності зі світом) [21, с. 22]. Здоров'я досліджують як стан гармонійної взаємодії усіх елементів організму людини, де зберігається динамічна врівноваженість між організмом та оточуючим середовищем (В.І. Мельников); як багатоаспектний конструкт, утворений внаслідок спільної дії таких факторів: генетичний складник, вплив оточуючого середовища та власної активності людини (М. Мюррей) [10, с. 22].

Психічне здоров'я виявляє себе на емоційному, інтелектуальному та особистісному рівнях. На емоційному рівні – це здатність до адекватного вираження емоцій відповідно до конкретної життєвої ситуації. На інтелектуальному рівні – це вміння оброблювати отриману інформацію та застосовувати її на практиці. На особистісному рівні психічне здоров'я виявляється у самовідчутті, самооцінці, здатності до самопізнання, самореалізації у житті, вмінні відокремлювати своє «Я» від іншого світу. Під психічною рівновагою розуміють взаємодію емоційної, вольової та когнітивної сфер у людини [16, с. 177]. Здорова особистість – це особистість, яка прагне до самоактуалізації та повноцінного функціонування. Цю думку підтверджують твердження А. Маслоу та інших [13, с. 68].

У роботі Т. Wyatt та S. Oswald досліджувався зв'язок між стресом, психічним здоров'ям та академічною успішністю студентів коледжу, в якому були виявлені високі показники у сферах почуттів і поведінки, пов'язані із психічним нездоров'ям і впливом на успішність навчання саме у студентів порівняно з аспірантами. Дослідження доводить, що існують розбіжності у рівні психічного здоров'я та стресі студентів і аспірантів [26, с. 96].

Із висновками щодо особливого характеру навчання, що позначається на психічному здоров'ї студентів, погоджуються і дослідники P. Pedrelli,

М. Nyer, А. Yeung та інші. У своєму дослідженні науковці зазначають, що труднощі також пов'язані зі стресом через розлуку із сім'єю, працевлаштуванням і виконанням сімейних обов'язків. Також у багатьох студентів погіршення психічного здоров'я може бути спричинене вживанням психоактивних речовин чи загостренням симптомів психічних розладів [25, с. 503].

О.О. Страхова та А.М. Коломієць підкреслюють негативний вплив тривожності на психічне здоров'я студентів. Відповідно до отриманих результатів студентам-випускникам ВНЗ здебільшого притаманний середній рівень тривожності. Автори звертають увагу на те, що у студентів із надмірним рівнем тривожності труднощі пов'язані зі значним навантаженням навчальним матеріалом, можливим розчаруванням обраною професією, труднощами поєднання роботи і навчання та особистісними проблемами. Зазначені проблеми негативно впливають на фізичне і психічне здоров'я студентів. З метою покращення стану студентів автори рекомендують визначати пріоритети та активно працювати для досягнення поставлених цілей. М.С. Гончаренко, В.Г. Пасинок, В.Е. Новікова, І.Г. Мартиненко, Н.В. Самойлова продемонстрували зниження показників психічного здоров'я студентів протягом навчання у ВНЗ [5, с. 12].

Усі дослідники підкреслюють, що існують особистісні фактори, які позначаються на психічному здоров'ї студентів, знижуючи його: тривожність, особистісні проблеми, а також такий суб'єктивний фактор, як розчарування обраною професією. Виділяють такі об'єктивні фактори, що загрожують психічному здоров'ю студентів: значні навантаження навчальним матеріалом, труднощі поєднання роботи і навчання, стрес через розлуку з сім'єю. Поведінкові вияви зниження фізичного та психічного здоров'я можуть бути пов'язані з недотриманням здорового способу життя, а саме низьким рівнем фізичної активності, зловживанням шкідливою їжею, вживанням психоактивних речовин чи загостренням симптомів психічних розладів.

У результаті проведеного розгляду наукових робіт пропонуємо власне визначення психічного здоров'я – це гармонійний повноцінний розвиток і злагоджене функціонування психічних процесів, станів і механізмів психіки, що забезпечують відповідний віку рівень адаптації до змін оточуючого середовища, здатність до прогнозу життєвих ситуацій, визначають адекватність поведінкових виявів, утворюють цілісність самоусвідомлення, осмисленість реакцій і зумовлені генетичними,

соціальними факторами, впливом оточуючого середовища та власної активності індивіда.

Методи і вибірка дослідження. У першому етапі дослідження взяли участь 68 студентів факультету Психології та спеціальної освіти, а саме 30 студентів 1 курсу 17-18 років (1 група) та 38 студентів 2 курсу 18-19 років (2 група).

Для дослідження були використані такі методики: опитувальник О.О. Прохорова (РПСО, 1998) «Рельєф психічного стану особистості» [19, с. 12] «Стабільність психічного здоров'я – коротка форма» (The Mental Health Continuum – Short Form, 2014) американського дослідника К. Кіза в адаптації Е.Л. Носенко, А.Г. Четверик-Бурчак [15, с. 89], «Тест диспозиційного оптимізму» Ч. Карвера, М. Шейера в адаптації Т.О. Гордеєвої, О.А. Сичова, Е.Н. Осіна (Life Orientation Test – LOT, 1985) [22, с. 7], методика «Вимірювання просоціальних тенденцій» Г. Карло, Б. Рендалл в адаптації Н.В. Кухтової, 2002 [12, с. 102].

Математико-статистична обробка даних здійснювалася за допомогою критерію U-Манна-Уїтні в пакеті IBM SPSS Statistics 26.

Результати. Результати аналізу існування розбіжностей між студентами 1 і 2 курсу за параметрами психічного здоров'я (опитувальник «Рельєф психічного стану» О.О. Прохорова) наведені у табл. 1.

Не було виявлено значущих відмінностей між двома групами за такими показниками: психічні процеси (0,668), фізіологічні стани (0,829), переживання (0,626), поведінка (0,647). Виявилися тенденції щодо показників психічних процесів, переживань (емоційний складник) і поведінкового складника, які яскравіше виявляються у другій групі студентів як найбільш адаптованих до навчального процесу загалом, на відміну від показника фізіологічного стану, який більший у студентів 1 групи.

Ймовірно, що рельєф психічного здоров'я студентів-психологів не має значущих відмінностей у студентів 1 і 2 курсу, тому що обидві групи знаходяться в умовах адаптації до протиепідеміологічних обмежень, дистанційного навчання, трансформації українського суспільства, тому курс навчання студентів-психологів виявився менш важливим щодо прогнозування психічного здоров'я. Припускаємо, що рельєф психічного здоров'я здебільшого опосередковується рівнем психофізіологічного здоров'я та гармонійністю психічного розвитку. Також значну роль відіграє точність і адекватність самооцінки власних показників за запропонованими твердженнями, що могло вплинути на отримані результати.

Результати аналізу існування розбіжностей між студентами 1 і 2 курсу за параметрами стабільності психічного здоров'я (методика «Стабільність психічного здоров'я» К. Кіза) наведено у табл. 2.

Виявлено вищий рівень гедоністичного благополуччя у групі студентів 1 курсу ($U = 50,43$, $p = 0$) порівняно зі студентами 2 курсу ($U = 21,92$, $p = 0$). Не було встановлено відмінностей між двома групами за загальним показником стабільності психічного здоров'я (0,060), соціального благополуччя (0,079), психологічного благополуччя (0,520). Ймовірно, що відсутність статистично значущої відмінності між показниками 1 і 2 курсу за рівнем соціального, психологічного благополуччя та загальним показником стабільності психічного здоров'я свідчить про прагнення студентів-психологів обох курсів до особистісного росту, саморозвитку та соціальної компетентності як запоруки успішності в обраній професії та ефективної допомоги іншим людям. Порівняльний аналіз у дослідженні Н.В. Гран-

кіної-Сазонової підтверджує це припущення, демонструючи вищі показники студентів-психологів за особистісним ростом, самоприйняттям, психологічним благополуччям серед студентів інших факультетів [6, с. 23].

Можливо, вищий показник гедоністичного благополуччя серед студентів-психологів 1 курсу пов'язаний із їхнім прагненням до задоволення потреб у різних сферах життя, отримання насолоди від нього, у той час як для студентів-психологів 2 курсу більш пріоритетним стає зосередження на своєму професійному розвитку, поглибленні теоретичних знань, здобутті необхідних практичних вмій і навичок, тому прагнення до гедонізму знижується.

Результати аналізу існування розбіжностей між студентами 1 і 2 курсу за параметром оптимізму (методика «Тест диспозиційного оптимізму» Ч. Карвера, М. Шейера) наведено у табл. 3.

Встановлено статистично значущу відмінність між двома групами за оптимізмом. У групі студен-

Таблиця 1

Конструкти за методикою «Рельєф психічного стану»	Групи досліджуваних		Рівні значущості розбіжностей між групами за критерієм U-Манна-Уїтні
	1 курс	2 курс	
Психічні процеси	33,42	35,36	0,668
Фізіологічні стани	35,08	34,04	0,829
Переживання	33,18	35,54	0,626
Поведінка	33,27	35,47	0,647

Таблиця 2

Конструкти за методикою «Стабільність психічного здоров'я»	Групи досліджуваних		Рівні значущості розбіжностей між групами за критерієм U-Манна-Уїтні
	1 курс	2 курс	
Загальний показник	39,57	30,50	0,060
Гедоністичне благополуччя	50,43	21,92	0
Соціальне благополуччя	39,22	30,78	0,079
Психологічне благополуччя	36,23	33,13	0,520

Таблиця 3

Конструкти за методикою «Тест диспозиційного оптимізму»	Групи досліджуваних		Рівні значущості розбіжностей між групами за критерієм U-Манна-Уїтні
	1 курс	2 курс	
Оптимізм	48,58	23,38	0
Песимізм	23,47	43,21	0

Таблиця 4

Конструкти за методикою «Вимірювання просоціальних тенденцій»	Групи досліджуваних		Рівні значущості розбіжностей між групами за критерієм U-Манна-Уїтні
	1 курс	2 курс	
Поступлива	39,90	30,24	0,041
Публічна	36,35	33,04	0,490
Анонімна	32,95	35,72	0,562
Екстрена	38,40	31,42	0,143
Емоційна	34,27	34,68	0,931
Альтруїстична	43,08	27,72	0,001

тив-психологів 1 курсу вищий показник оптимізму ($U = 48,58, p = 0$) порівняно зі студентами 2 курсу ($U = 23,38, p = 0$). Був виявлений вищий рівень песимізму у другій групі ($U = 43,21, p = 0$) порівняно зі студентами 1 курсу ($U = 23,47, p = 0$).

Скоріше за все, отримані показники є відображенням загальної динаміки адаптації, на що вказує Т.В. Алексєєва, за результатами якої, починаючи з 1 курсу навчання і до 4 курсу відбувається зниження рівня позитивного ставлення до навчання від стадії переадаптації до адаптування та постадаптації. Підвищення рівня ставлення авторка спостерігає на 4 курсі навчання, що пов'язує із попередньою адаптацією студентів до професії [1, с. 7].

Припускаємо, що вищий рівень оптимізму на 1 курсі може бути необхідним для більш ефективної емоційно-вольової регуляції студентів у навчальній діяльності, для подолання критичних ситуацій і труднощів у навчанні та встановленні дружніх відносин у новому колективі [11, с. 183].

Підвищення рівня песимізму на 2 курсі може бути пов'язано із виробленням більш критичного, раціонального ставлення до викладання у ВНЗ і дисциплін, яким навчаються студенти. Воно свідчить про психологічну позицію студентів, яка характеризується пасивністю, паразитизмом, відставанням і зниженням академічної успішності через низьку особисту відповідальність за процес навчання [9, с. 15]. Крім того, дослідження Ф. Сируа доводить, що песимізм може впливати на здатність бути більш точним, ретельніше продумувати кожен свій крок і таким чином бути більш готовим до можливої невдачі [24, с. 20]. Ймовірно, що для частини студентів 2 курсу песимізм також є наслідком усвідомлення того, що спеціальність була обрана помилково, або того, що вона не відповідає пізнавальним інтересам, потребам, духовним запитам цих осіб.

Результати аналізу існування розбіжностей між студентами 1 і 2 курсу за виявом просоціальних тенденцій (методика «Вимірювання просоціальних тенденцій» Г. Карло, Б. Рендалл) наведена у табл. 4.

Встановлено статистично значущий вищий рівень альтруїстичної просоціальної поведінки у групі студентів 1 курсу ($U = 43,08, p = 0,001$)

порівняно зі студентами 2 курсу ($U = 27,72, p = 0,001$). Припускаємо, що вищий показник альтруїстичної просоціальної поведінки у групі студентів 1 курсу пов'язаний із потребами віку, адже для 17-річних юнаків і дівчат характерний розвиток ціннісно-мотиваційної сфери, формування власних життєвих переконань і моральних настанов. Ймовірно, що саме показник альтруїстичної спрямованості серед інших шкал просоціальної поведінки свідчить про вияв внутрішніх переконань і моральності молодшої людини, що відповідає віковим особливостям особи.

Не було встановлено статистично значущих відмінностей між двома групами за такими шкалами: поступлива просоціальна поведінка (0,041), публічна (0,490), анонімна (0,562), екстрена (0,143), емоційна (0,931). Припускаємо, що вказані шкали здебільшого опосередковуються рівнем конформізму, особистісної зрілості, автономності та самодетермінації поведінки студентів-психологів. Менше вони опосередковуються роком навчання або віком досліджуваних. За Н.В. Діомідовою, чим вищим є рівень альтруїстичних мотивів майбутнього психолога, тим більше він здатний до виявлення емпатії. Також дослідниця вказує на те, що зниження альтруїстичного мотиву у типологічному профілі просоціальної мотивації зумовлює нижчий рівень контролю експресії [8, с. 35].

Висновки. Здійснено розгляд наукової літератури щодо психічного здоров'я студентів, зокрема студентів-психологів. Запропоновано авторське визначення психічного здоров'я. Виявлено відмінності між студентами-психологами 1 і 2 курсу за такими показниками: гедоністичне благополуччя, оптимізм, песимізм, альтруїстична просоціальна поведінка.

Перспективою подальших досліджень вважаємо порівняння ціннісно-сміслових орієнтацій студентів різних курсів і визначення ролі ціннісно-сміслових орієнтацій у детермінації вияву просоціальної поведінки. Також дослідження психічного здоров'я та просоціальної поведінки студентів різних спеціальностей, що суттєво доповнить результати наявних досліджень у науковій літературі.

Список літератури:

1. Алексєєва Т.В. Психологічні фактори та вияви процесу адаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі : автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.01. Київ, 2004. 20 с.
2. Борець Ю.В., Шлімакова І.І. До проблеми психічного здоров'я студентів вищого навчального закладу. *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра*. 2018. № 1. С. 159–169.
3. Вейнгольд-Рыбкина И.В. О причинах психических заболеваний. Фрунзе. 1971. 18 с.

4. Власенко І.А., Рева О.М. Модель збереження психологічного здоров'я студентської молоді в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2020. № 3. С. 90–99.
5. Гончаренко М.С., Пасинок В.Г, Новікова В.Е., Мартиненко І.Г, Самойлова Н.В. Оцінка стану соматичного та психічного здоров'я студентів вищих учбових закладів при адаптації до навчального процесу. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2006. № 3. С. 12–15. URL: <https://scholar.google.com.ua/scholar?oi=bibs&cluster=4660668342143925815&btnI=1&hl=uk>.
6. Гранкіна-Сазонова Н.В. Психологічне благополуччя та життєстійкість студентів-психологів як важливі чинники їх професійного становлення. *Психологічний часопис. Збірник наукових праць*, 2018. № 7(17). С. 23–42. URL: <http://www.apsijournal.com/index.php/psyjournal>.
7. Діомідова Н.Ю. Емоційні кореляції просоціальної мотивації майбутніх педагогів. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. № 5. Т. 2. С. 48–52.
8. Діомідова Н.Ю. Просоціальна мотивація як фактор розвитку емоційного інтелекту майбутніх психологів. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди*. 2018. № 59. С. 35–48.
9. Жигинас Н.В., Семке В.Я. Психическое здоровье студентов : монография. Томск : Изд-во ТГПУ, 2009. 180 с.
10. Карамушка Л.М., Дзюба Т.М. Феномен «здоров'я» як актуальний напрям досліджень в організаційній психології. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2019. № 1(16). С. 22–33.
11. Кузнєцова М.М. Емоційно-вольова саморегуляція навчальної діяльності у студентів із різними рівнями диспозиційного оптимізму. *Сучасні проблеми та перспективи розвитку психології і педагогіки : матеріали Міжнар. наук. конф.*, м. Київ, 1-2 груд. 2017 р. Київ, 2017. С. 183–186.
12. Кухтова Н.В. Адаптація методики «Измерение просоциальных тенденций (Г. Карло, Б.А. Рэндалл)». *Вестник ГрГУ*. 2011. № 2(113). С. 102–107.
13. Маслоу Х.А. Мотивация и личность. СПб : *Евразия*, 1999. 478 с.
14. Мощицька В.В. Теоретико-методологічні підходи до дослідження психічного здоров'я у конструктивних і деструктивних родин. *Особистісне зростання: теорія і практика : матеріали IV міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.*, м. Житомир, 21 квітня 2020 року. Житомир, 2020. С. 178–183.
15. Носенко Е.Л., Четверик-Бурчак А.Г. Опитувальник «Стабільність психічного здоров'я – коротка форма: опис, адаптація, застосування». *Вісник Дніпропетровського університету*. 2014. № 9(1). Т. 22. Вип. 20. С. 89–97.
16. Пилипака Ю.І., Романюк В.Л. Стрес як загальний адаптаційний синдром і психічне здоров'я особистості Психологія: реальність і перспективи 2016. Вип. 6. С. 177–182. URL: <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/707/1/Романюк%20В.Л.%20С%20Пилипака%20Ю.І.pdf>.
17. Потапчук Є.М. Теорія та практика збереження психічного здоров'я військовослужбовців : монографія. Хмельницький : Видавництво Національної академії ПСУ, 2004. 323 с.
18. Про схвалення Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1018-2017>.
19. Прохоров А.О. Психология неравновесных состояний : учеб. пособие. Москва : Изд-во «Институт психологии РАН», 1998. 152 с.
20. Стахова О.О., Коломієць А.М. Тривожність та її вплив на психічне здоров'я студентів. URL: <http://naukam.triada.in.ua> (дата звернення: 11.01.2021).
21. Урбанович А.А. Психология управления : учеб. пособие. Мн. : Харвест, 2001. 640 с.
22. Циринг Д.А., Эвнина К.Ю. Вопросы диагностики оптимизма и пессимизма в контексте теории диспозиционного оптимизма. *Психологические исследования*. 2013. Т. 6. № 31. С. 6–7.
23. Costa P.T., McCrae R.R. Personality in adulthood: a six-year longitudinal study of self-reports and spouse ratings on the NEO Personality Inventory. *Journal of personality and social psychology*, 1988. № 54(5). 853 p. URL: [https://www.google.com/books?hl=uk&lr=&id=FEebGEJjQH8C&oi=fnd&pg=PA1&dq=25.%09McCrae,+R.R.,+Costa,+P.T.+Jr.+\(2003\)+Personality+in+Adulthood:+A+Five+Factor+Theory+Perspective+\(2nd+edn\).+New+York+:+Guilford.+&ots=BrZYTrdsQ6&sig=RJhZM9Oz5GuIGehfw5bG7ShvdbY](https://www.google.com/books?hl=uk&lr=&id=FEebGEJjQH8C&oi=fnd&pg=PA1&dq=25.%09McCrae,+R.R.,+Costa,+P.T.+Jr.+(2003)+Personality+in+Adulthood:+A+Five+Factor+Theory+Perspective+(2nd+edn).+New+York+:+Guilford.+&ots=BrZYTrdsQ6&sig=RJhZM9Oz5GuIGehfw5bG7ShvdbY).
24. McFarland R.B. War Hysteria and Group-Fantasy in Colorado. *The Journal of Psychohistory*, 1991. № 19(1). 35 p. URL: <https://search.proquest.com/openview/675ef2cf29515283a47107a13044e34b/1?pq-origsite=gscholar&cbl=1816657>.
25. Pedrelli P., Nyer M., Yeung A. College Students: Mental Health Problems and Treatment Considerations. *Acad Psychiatry*, 2015. № 39. P. 503–511. DOI: <https://doi.org/10.1007/s40596-014-0205-9>.
26. Wyatt T., Oswald S. Comparing Mental Health Issues Among Undergraduate and Graduate Students. *American Journal of Health Education*. 2015, № 44. P. 96–107. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/19325037.2013.764248>.

Volkov D.S., Chernykh O.A. FEATURES OF MENTAL HEALTH AND PERSONAL CHARACTERISTICS OF PSYCHOLOGY DEPARTMENT STUDENTS

The article is devoted to the analysis of mental health and personal characteristics, including prosocial behavior of Psychology department students, as a determinant of professional success in the chosen profession. A brief overview of approaches to the study of mental health is given. Mental health has been found to be manifested at the emotional, intellectual, and personal levels. Personal, objective and behavioral manifestations have been identified that affect mental health.

The correlations between students' mental health are highlighted. Mental health is seen as a harmonious full development and harmonious functioning of mental processes, states and mechanisms of the psyche, providing an age-appropriate level of adaptation to changes in the environment, determine the adequacy of behavioral manifestations, form the integrity of self-awareness.

The study was conducted among 68 students of the first and second year of study at the Faculty of Psychology and Special Education of Oles Honchar Dnipro National University. According to the results of the study, it was found that first- and second-year psychology students differ in terms of hedonistic well-being, optimism, pessimism, altruistic prosocial behavior. Namely it was found that first-year psychology students have higher rates of hedonistic well-being, optimism and altruistic prosocial behaviour and second-year psychology students are characterized by a higher rate of pessimism. There were no differences between first- and second-year psychology students in terms of mental relief, extraversion, neuroticism and so on. It has been suggested that the identified differences are related to age, peculiarities of adaptation to the educational process and the specifics of the value-semantic sphere of the students.

Key words: *mental health, prosocial behavior, students of psychology department, personal characteristics, youth.*